

Česká republika a eurozóna v době po Brexitu

Kryštof Kruliš

Česká republika vstupem do Evropské unie přijala závazek přijmout společnou měnu euro, až splní tzv. maastrichtská kritéria. Česko konvergenční kritéria dlouhodobě plní s výjimkou rozhodnutí o vstupu do mechanismu ERM II a je tak přirozeným kandidátem na přijetí společné měny. Od finanční krize se eurozóna výrazně proměnila. Turbulentní a politicky senzitivní byla dosavadní snaha o řešení dluhové krize některých států, zejména tzv. jižního křídla eurozóny. Eurozóna zároveň v mezidobí vybudovala bankovní unii a vytváří se unie kapitálových trhů. Evropské finančníctví pak výrazně ovlivňuje politika Evropské centrální banky (ECB) a její kvantitativní uvolňování.

Za dané situace je „tlak“ zvnějšku na naplnění závazku přijmout společnou měnu pouze formální. Česká republika by tak mohla přešlapovat před branami eurozóny ještě dlouhá léta a zvenku sledovat, jak se eurozóna proměňuje. Čemu se však naše ekonomika vyhnout nemůže, je vysoká míra ekonomické provázanosti s eurozónou, zejména pak německým průmyslem. V rovinně politické pak otázka vztahu České republiky k eurozóně dostala novou dimenzi. Na základě výsledku referenda ve Velké Británii by EU měla opustit zdaleka největší ekonomika, která dosud stála mimo eurozónu. Pokračující napětí na východní hranici EU vnáší do debaty i geopolitické otázky, které rezonovaly při rozhodování pobaltských zemí o vstupu do eurozóny. Tato situace vybízí k náležitě reflexi, která by mohla sloužit pro budoucí strategické rozhodování.

Stav plnění konvergenčních kritérií Českou republikou

Podmínkou pro vstup do eurozóny je i) slučitelnost právních předpisů s článkem 130 a 131 Smlouvy o fungování Evropské unie a se Statutem Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky a ii) dosažení vysokého stupně udržitelné konvergence.

Ke sledování dosažení vysokého stupně udržitelné konvergence se sledují kritéria i) cenové stability, ii) stavu veřejných financí, iii) konvergence úrokových sazeb a iv) účast v mechanismu směnných kurzů.

Připravenost České republiky na přistoupení ke společné měně každoročně v závěru roku vyhodnocuje Česká národní banka s Ministerstvem financí a schvaluje jej Vláda České republiky. V roce 2015 pak tato zpráva dospěla k závěru, že Česká republika bude pravděpodobně i ve střednědobém výhledu plnit všechna konvergenční kritéria s výjimkou účasti v ERM II; připravenost země pro přijetí eura se zlepšuje, ale i nadále jí podle dokumentu nelze považovat za dostatečnou.¹

Současný institucionální rámec pro vztah eurozóny a země stojící mimo ni: je reforma zapotřebí?

Základní rámec pravidel pro vztah zemí Evropské unie platící společnou měnou a těch stojících mimo ni vyplývá z práva Evropské unie, zejména primárního práva a v něm obsažených principů. Tento rámec prošel v nedávné době dvěma zátěžovými testy,

¹ Společný dokument Ministerstva financí ČR a České národní banky, schválený vládou České republiky na jejím zasedání dne 21. prosince 2015 „Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou“ dostupné na: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2015.pdf [21/08/2016], str. 9.

a to i) rozhodnutím o překlenovacím financování části řeckého dluhu za účasti nečlenských států eurozóny, a ii) rozhodnutím Evropské centrální banky ohledně sídla clearingových bank pro eurové transakce.

Prvním z testů bylo rozhodnutí při řešení dluhové krize Řecka v létě 2015. Řecko, představitelé Evropské unie a Mezinárodního měnového fondu se po několika měsíčních jednáních od lednových voleb a nástupu k moci krajně levicové vlády hnutí SYRIZA ocitli v situaci, kdy v časové tísní na krizovém summitu v pozdních nočních hodinách přijali rozhodnutí, které pro krátkodobé překlenovací financování části dluhu ve výši 7,16 miliardy eur využilo Evropský finanční a stabilizační mechanismus (EFSM). Toho se účastní a mají za něj spoluodpovědnost všechny státy Evropské unie, tedy včetně těch, které neplatí společnou měnou. Vzhledem ke krátkodobosti překlenovacího financování (úvěr byl Řeckem plně splacen již 20. srpna 2015)² bylo riziko odpovědnosti nečlenských států eurozóny spíše jen teoretické. Problematické však bylo, že toto rozhodnutí bylo přijato bez účasti členských států Evropské unie stojících mimo eurozónu a bylo proto předmětem i velmi hlasité kritiky ze strany Velké Británie a dalších států neplatících eurem.

Druhým testem vztahů eurozóny a států Evropské unie platících jinou měnou než euro pak byl střet ohledně prohlášení ECB o standardech z 18. listopadu 2011 v rozsahu, v němž stanovují politiku pro umístění zúčtovacích systémů s ústřední smluvní stranou (tj. zejména clearingové banky pro peněžní vypořádání transakcí s cennými papíry v měně euro), které požadovalo, aby clearingové banky pro transakce se společnou měnou měly sídlo na území eurozóny. Toto prohlášení bylo na základě žaloby Velké Británie zrušeno pro nedostatek kompetencí ECB.³

Oba uvedené testy v zásadě ukázaly, že zájmy států eurozóny a ostatních členských států Evropské unie se čas od času střetnou, ale současný institucionální rámec se dosud dokázal cestou práva (žalobou k Soudnímu dvoru Evropské unie) nebo politickým dialogem (dohodou ohledně krátkodobého překlenovacího úvěru pro Řecko) s takovými situacemi vypořádat. Ukázalo se však zároveň, že určité zpřesnění pravidel by do budoucna umožnilo předcházet případným sporům.

Reforma, která spadne pod stůl?

Potřeba přesnějšího nastavení vztahů mezi eurozónou a státy Evropské unie stojícími mimo ni byla jedním z požadavků Davida Camerona před britským referendem o vystoupení z EU. **Závěry Evropské rady z 19. února 2016** tak připravily půdu pro situaci, pokud by se voliči v referendu ve Velké Británii rozhodli pro setrvání své země v Evropské unii.⁴ Pro takový výsledek referenda závěry Evropské rady obsahovaly již konkrétní texty rozhodnutí a prohlášení, která měla být přijata jednotlivými institucemi Evropské unie (Evropskou radou, Radou i Evropskou komisí). Závěry únorové Evropské rady však zároveň konstatovaly, že pokud by výsledkem referenda ve Spojeném království bylo, že Británie má odejít z Evropské unie, soubor ujednání obsažených v závěrech zanikne. Uvedená ujednání pokrývala celé spektrum požadavků Velké Británie, od problematiky volného pohybu osob, přes otázku konkurenceschopnosti, až po otázky spojené s postavením států stojících mimo eurozónu v procesu jejího dalšího prohlubování.

² Evropská komise. „European Financial Stabilisation Mechanism (EFSM)“ dostupné na: http://ec.europa.eu/economy_finance/eu_borrower/efsm/index_en.htm [26/08/2016].

³ Rozhodnutí Tribunálu ve věci Spojené království versus ECB (T-45/12, 2012/C 98/40, dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:62012TN0045&from=EN> [21/08/2016].

⁴ Závěry Evropské rady z 18. a 19. února 2016. CO EUR 1, CONCL 1, EUCO 1/16, Brusel 19. února 2016. Dostupné na: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1-2016-INIT/cs/pdf> [21/08/2016].

Vzájemný respekt a upřímná spolupráce mezi členskými státy účastnicími se fungování eurozóny a těmi, které se jej neúčastní, měla být zajištěna prostřednictvím výslovných zásad, včetně například:

- **K prohlubování pravidel eurozóny:** „Opatření, jejichž účelem je hospodářskou a měnovou unii dále prohlubovat, budou pro členské státy, jejichž měnou není euro, dobrovolná a budou otevřena jejich účasti, kdykoliv to bude možné. Rozumí se že členské státy neúčastníci se dalšího prohlubování hospodářské a měnové unie nebudou tomuto procesu klást překážky, nýbrž jej budou usnadňovat a že tento proces bude naopak respektovat práva a pravomoci nezúčastněných členských států.“⁵
- **Ke vztahu pravidel eurozóny a fungování vnitřního trhu:** „Zakazuje se diskriminace fyzických či právnických osob na základě úřední měny členského státu, kde jsou usazeny, případně na základě měny, která je v daném členském státě zákonným platidlem. Jakékoliv rozdíly v zacházení musí vycházet z objektivních důvodů. Právní akty, včetně mezivládních dohod mezi členskými státy, které přímo souvisejí s fungováním eurozóny, musí respektovat vnitřní trh a hospodářskou a sociální a územní soudržnost a nesmí vytvářet překážku ani diskriminaci v obchodu mezi členskými státy. Uvedené akty musí zachovávat pravomoci, práva a povinnosti členských států, jejichž měnou není euro. Členské státy, jejichž měnou není euro, nebrání provádění právních aktů přímo souvisejících s fungováním eurozóny a zdrží se opatření, jež by mohla ohrozit dosahování cílů hospodářské a měnové unie.“⁶
- **K vyloučení rozpočtové odpovědnosti:** „Z nouzových a krizových opatření na zajištění finanční stability eurozóny nebude vyplývat rozpočtová odpovědnost pro členské státy, jejichž měnou není euro, ani případně pro členské státy neúčastníci se bankovní unie. Budou zavedeny vhodné mechanismy, které v případě, že souhrnný rozpočet Unie ponese náklady plynoucí z nouzových a krizových opatření uvedených v prvním pododstavci, s výjimkou nákladů správních, zajistí plnou náhradu.“⁷

Závěry Evropské rady zároveň obsahovaly text doplněný o rozhodnutí Rady č. 2009/857/ES ze dne 13. prosince 2007, ve kterém měla být zakotvena procedura vypořádání odůvodněných námitek členského státu Evropské unie proti rozhodnutí přijímaného kvalifikovanou většinou, včetně otázek vztahu eurozóny a nečlenů eurozóny.⁸

Ačkoliv daná ustanovení vzhledem k výsledku referenda v Británii nevstoupí v platnost, jak předpokládáno v závěrech Evropské rady z února 2016, nelze

---

⁵ Závěry Evropské rady z 18. a 19. února 2016. CO EUR 1, CONCL 1, EUCO 1/16, Brusel 19. února 2016. Dostupné na: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1-2016-INIT/cs/pdf> [21/08/2016], str. 12.

⁶ Závěry Evropské rady z 18. a 19. února 2016. CO EUR 1, CONCL 1, EUCO 1/16, Brusel 19. února 2016. Dostupné na: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1-2016-INIT/cs/pdf> [21/08/2016], str. 13.

⁷ Závěry Evropské rady z 18. a 19. února 2016. CO EUR 1, CONCL 1, EUCO 1/16, Brusel 19. února 2016. Dostupné na: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1-2016-INIT/cs/pdf> [21/08/2016], str. 14.

⁸ Závěry Evropské rady z 18. a 19. února 2016. CO EUR 1, CONCL 1, EUCO 1/16, Brusel 19. února 2016. Dostupné na: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1-2016-INIT/cs/pdf> [21/08/2016], str. 25 až 28.

vyloučit, že postupná praxe a rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie nakonec dospěje ke stavu blízcímu se obsahu těchto bodů. Takový výklad primárního práva je totiž velmi blízký logickému výkladu dodržování již existujících ustanovení práva Evropské unie s přihlédnutím k takovým jeho vůdčím zásadám, jako je princip loajální spolupráce.

PŘÍLOHA

Vybrané výroky českých politiků k otázce přijetí eura po referendu ve Velké Británii

- **Bohuslav Sobotka:** „Neměli bychom urychlovat přijetí eura kvůli tomu, že se Britové rozhodli z EU vystoupit. Nechceme, aby se hloubil příkop mezi eurozónou a zbytkem EU, ale o tom se povede debata v příštích měsících. Eurozóna má plány na další integraci. Pro nás je důležité, aby všechny tyto kroky byly konzultovány i s námi a abychom na ně měli vliv.“⁹
- **Andrej Babiš:** „Otázka přijetí eura není na programu dne. A ani kdybychom vyhráli příští parlamentní volby a sestavovali vládu, neprosazoval bych do jejího programu vstup do eurozóny.“¹⁰
- **Petr Fiala:** „Nyní je potřeba přehodnotit strategii a priority našeho fungování v EU tak, aby lépe zajišťovaly zájmy občanů ČR. V souvislosti s odchodem dojde nepochybně k otevření evropských smluv. Musíme využít této historické příležitosti k tomu, abychom vyjednali nové podmínky našeho členství v Evropské unii, která odchodem Británie bude v každém případě „jiná“. Potřebujeme minimálně získat výjimku z evropské azylové a migrační politiky a z povinnosti přijmout euro.“¹¹
- **Miroslav Kalousek:** „Po oznámení výsledku britského referenda se objevila myšlenka, že to bude právě tvrdé jádro EU, tedy státy v eurozóně, kdo bude mít vůdčí slovo v dvourychlostní Evropě. A my nechceme jet v pomalém pruhu.“¹²
- **Věra Jourová:** „Možná se teď láme chleba a není vhodná doba na stání někde opodál. Mohou přijít klíčová rozhodnutí, která si skutečně mohou země eurozóny dohodnout jen pro sebe. Kdybychom nebyli u takových rozhodnutí, mohlo by nás to poškozovat.“¹³
- **Pavel Telička:** „ČR bude muset zvážit, zda a případně kdy zavést euro. Po brexitu je jasné, že o podstatných věcech se bude rozhodovat v eurozóně.“¹⁴

---

⁹ Novinky.cz. „Sobotka: Evropa by měla přestat nasávat další pravomoci“ Dostupné na <https://www.novinky.cz/domaci/408322-sobotka-evropa-by-mela-prestat-nasavat-dalsi-pravomoci.html>.

¹⁰ Lidovky.cz. „Euro i pro Česko? Šéf Evropské komise chce sjednotit měnu“ Dostupné na http://byznys.lidovky.cz/euro-i-pro-cesko-sef-evropske-komise-chce-sjednotit-menu-p26-mojepenize.aspx?c=A160628_080509_moje-penize_mct.

¹¹ Idnes.cz. „Není to konec světa, říká Sobotka. Moskva ale slaví, miní Kalousek“ Dostupné na http://zpravy.idnes.cz/reakce-ceskych-politiku-na-brexit-dll/domaci.aspx?c=A160624_064951_domaci_kop.

¹² Lidovky.cz. „Euro i pro Česko? Šéf Evropské komise chce sjednotit měnu“ Dostupné na http://byznys.lidovky.cz/euro-i-pro-cesko-sef-evropske-komise-chce-sjednotit-menu-p26-mojepenize.aspx?c=A160628_080509_moje-penize_mct.

¹³ iHNed.cz. „Země bez eura ztratí v EU vliv. Láme se chleba, není čas stát opodál, říká Jourová“ <http://archiv.ihted.cz/c1-65349250-lame-se-chleba-neni-cas-stat-nekde-opodal-rika-jourova-zeme-bez-eura-mozna-ztrati-v-eu-vliv>.

¹⁴ Twitter. „Nepopularne: CR bude.“ Dostupné na <https://twitter.com/telicka/status/747282159585501184>.

- **Jan Hamáček:** „Vzhledem k očekávanému vytvoření tvrdého jádra EU ze zemí eurozóny je debata o zavedení eura v ČR namístě, neboť je v našem zájmu zůstat v hlavním proudu evropské integrace.“¹⁵
- **Tomáš Prouza:** „České firmy i lidé by na vstupu do eurozóny vydělali. Ekonomicky jsme na to připraveni. Navíc zkušenosti z posledního roku s Řeckem ukazují, že eurozóna je silnější a stabilnější než v roce 2009.“¹⁶

---

¹⁵ Lidovky.cz. „Euro i pro Česko? Šéf Evropské komise chce sjednotit měnu“ Dostupné na http://byznys.lidovky.cz/euro-i-pro-cesko-sef-evropske-komise-chce-sjednotit-menu-p26-/moje-penize.aspx?c=A160628_080509_moje-penize_mct.

¹⁶ Lidovky.cz. „Euro i pro Česko? Šéf Evropské komise chce sjednotit měnu“ Dostupné na http://byznys.lidovky.cz/euro-i-pro-cesko-sef-evropske-komise-chce-sjednotit-menu-p26-/moje-penize.aspx?c=A160628_080509_moje-penize_mct.

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskuzi.

+420 224 813 460

www.amo.cz

info@amo.cz

Žitná 608/27, 110 00 Praha

www.facebook.com/AMO.cz

www.twitter.com/amo_cz

www.linkedin.com/company/amocz

www.youtube.com/AMOCz

Kryštof Kruliš

Kryštof Kruliš je analytikem Výzkumného centra AMO se zaměřením na vnitřní trh a právo EU a vztah EU a anglofonních zemí

krystof.krulis@amo.cz

Briefing paper byl připraven v rámci projektu „Eurozóna 2.0 – středoevropská odpověď“, který je podpořen Konrad-Adenauer-Stiftung. Text nevyjadřuje názory Konrad-Adenauer-Stiftung.